

Spiritualita

Hendrik Adriaanse

◆ bytový seminář, česky | německy, vznik: 7. 4. 1982

◆ private seminar, Czech | German, origin: 7. 4. 1982

Spiritualita [1982]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1982-04-07 Hendrik Adriaanse – Spiritualita (1) [LVH290VA] [ověřit rok, možná 1983]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Vítám vás tedy ještě jednou, vítám našeho hosta, doktora Adriaana de... z Holandska, který teď řekne pár slov o sobě a o svém povolání.

Nun, ich bin froh hier wieder zum zweiten Mal in Ihrer Mitte sein zu können.

Hejdánek: Jsem rád, že mohu být podruhé ve vašem středu.

Jiný hlas: Ich bin, wie schon gesagt worden ist, aus Holland hier und arbeite in Nijmegen an der Universität als Professor für *Religionsphilosophie* und Ethik.

Hejdánek: Jak už bylo řečeno, přicházím z Holandska a pracuji v Nijmegenu na univerzitě jako profesor filosofie náboženství a etiky.

Jiný hlas: Meine Interessen liegen auf zwei Gebieten zugleich: theologisch und philosophisch. In der Theologie... man kann die beiden Interessengebiete am besten ablesen an das Thema meiner Dissertation, die einen Versuch war, die Theologie Karl Barths mit der Phänomenologie Edmund Husserls zu vergleichen.

Hejdánek: Můj zájem se soustřeďuje na dvě oblasti současně, teologickou a filosofickou. Teologický a filosofický zájem lze nejlépe odečíst z tématu mé disertace, která byla pokusem srovnat teologii Karla Bartha s fenomenologií Edmunda Husserla.

Jiný hlas: Also in theologischer Hinsicht bin ich stark an Barth orientiert, in philosophischer Hinsicht ist die Phänomenologie sozusagen meine geistige Herkunft. Übrigens habe ich inzwischen beiden gegenüber einen kritischen Standpunkt. Nun vielleicht noch etwas zur Einleitung... Das Thema für heute Abend ist ein Begriff, der in meinem Land sehr im Aufkommen ist, ein modischer Begriff. Was ich heute Abend, das ist also der Begriff der *Spiritualität*.

Hejdánek: V teologickém ohledu jsem silně orientován na Bartha, v ohledu filosofickém je fenomenologie takříkajíc mým duchovním původem. Mimochodem jsem si mezitím vůči oběma těmto pozicím zachoval kritický odstup. Snad ještě něco k úvodu. Tématem dnešního večera je pojem, který je v mé zemi v současnosti velmi na vzestupu, je to módní pojem. Jde o pojem *spiritualita*.

Jiný hlas: Ein Begriff römisch-katholischer Herkunft, der aber jetzt auch in der protestantischen Theologie und im protestantischen kirchlichen Leben Eingang findet. Was ich heute Abend versuchen werde, ist eine kritische Durchdenkung dieses Inhalts, des möglichen Inhalts dieses Wortes. Nun also da sind wir schon am Thema angelangt. Darf ich vielleicht ein Exemplar...? Danke schön. Ich habe noch ein Exemplar, dass man dann mitlesen kann. Also der Titel ist: *Versuch einer Bestimmung des Begriffs der Spiritualität*.

Hejdánek: Je to pojem římskokatolického původu, který však nyní nachází vstup i do protestantské teologie a do protestantského církevního života. To, o co se dnes večer pokusím, je kritické promyšlení obsahu, možného obsahu tohoto slova. Takže tím jsme se už dostali k tématu. Smím snad jedno exemplář...? Děkuji. Mám ještě jeden exemplář, abyste mohli sledovat text. Titul je: *Pokus o určení pojmu spirituality*.

Jiný hlas: Das Wort *Spiritualität* ist im Augenblick in der Mode, wenigstens in meinem Land und wohl auch in England und Deutschland. Wenn man so die religiöse und theologische Tagesliteratur durchsieht, so scheint *Spiritualität* als das Heilmittel für all unsere christlichen und kirchlichen Leiden betrachtet zu werden.

Hejdánek: Slovo *spiritualita* je v současnosti v módě, přinejmenším v mé zemi a patrně i v Anglii a v Německu. Když se tak prohlíží náboženská a teologická literatura, jak se dnes produkuje, pak se zdá, že *spiritualita* je považována za všelék či spásu pro všechny křesťanské a církevní nedostatky.

Jiný hlas: Ob es sich nun um das Problem des Relevanzverlustes der christlichen Symbolik oder um das Problem des politischen und gesellschaftlichen Engagements der Kirche oder um das Problem eines individuellen Lebensstils aus den Quellen der christlichen Tradition handelt, überall ist *Spiritualität* die

Losung. Natürlich ist dieser Welle mit einiger Zurückhaltung entgegenzutreten. Aber was zuerst einmal ganz ehrlich konstatiert werden muss, ist, dass unser christliches Leben offensichtlich ernsthafte Lücken aufweist oder wenigstens mit Herausforderungen konfrontiert ist, für die die geläufigen und bereitliegenden Losungen nicht mehr ausreichen.

Hejdánek: *Spiritualita* je všude heslem, ať už se jedná o problém ztráty dosahu či srozumitelnosti křesťanské symboliky nebo o problém politického a společenského angažování církve nebo o problém individuálního životního stylu nebo o problém pramenů křesťanské tradice. Přirozeně je třeba se vůči této vlně postavit s jistou zdrženlivostí, ale co je třeba zprvu naprosto poctivě konstatovat, je to, že náš křesťanský život vykazuje zjevně povážlivé mezery a přinejmenším stojí pod výzvou, pod konfrontací s výzvou, pro kterou nedostačují ta běžná a pohotově k dispozici jsoucí hesla.

Jiný hlas: Auf drei solcher Herausforderungen will ich zuerst einmal kurz hinweisen. Erstens: die geistige Situation der Zeit. Dieser Terminus stammt von Karl Jaspers. Ich gebrauche ihn in einem etwas anderen Sinn als er, zur Bezeichnung jenes ganzen Komplexes von Gefühlen und Stimmungen und Meinungen und Ansichten, durch das das geistige Klima einer Zeit bestimmt wird. Im Augenblick sind in dem Teil der Welt, aus dem ich herkomme, Gefühle des Unbehagen, der Beunruhigung und der Verzagtheit vorherrschend.

Hejdánek: Na tři takové výzvy, s nimiž je třeba se vyrovnat, chtěl bych teď nejprve krátce odkázat. Za prvé: duchovní situace naší doby. Tento termín pochází od Karla Jasperse. Používám ho v poněkud jiném smyslu než on, k označení celého komplexu pocitů a nálad a mínění a náhledů, jimiž je určeno duchovní klima určité doby. V současnosti, aspoň v té části světa, odkud přicházím, převládají pocity nepohody, neklidu a rezignace.

Jiný hlas: ...und die den Mut aufgeben.

Hejdánek: a také pocity beznaděje, vzdávání se vši naděje.

Jiný hlas: So wie es jetzt geht, geht es nicht gut.

Hejdánek: Tak jak to dnes chodí, není to dobré.

Jiný hlas: Es gibt Arbeitsunruhe und Arbeitslosigkeit.

Hejdánek: Existuje neklid na poli pracovním a nezaměstnanost.

Jiný hlas: Es gibt eine wahnsinnig eskalierte Rüstung.

Hejdánek: Existuje nesmyslně eskalované zbrojení.

Jiný hlas: Die Verschmutzung der Umwelt greift immer weiter um sich.

Hejdánek: Znečišťování životního prostředí se stále rozšiřuje.

Jiný hlas: Die Kluft zwischen Arm und Reich in der Welt...

Hejdánek: Propast mezi bohatými a chudými ve světě a tudíž možnost, potenciální možnost konfliktů mezinárodního napětí se zvětšuje.

Jiný hlas: Und vor allem: Es gibt eine ungeheure Nostalgie nach einer gesellschaftlichen Ordnung, die doch noch nicht durch eine so große Entfremdung gekennzeichnet war.

Hejdánek: A především existuje jakási ohromná nostalgie po společenském zřízení, které by nebylo charakterizováno tak velkým odcizením jako... je to zřízení takové masovosti, ve které se mnozí zároveň cítí velice osamělí. Je to zřízení té věčnosti, která se mnohým zdá až absurdní. Je to řád takřka neomezených možností komunikace, která současně je charakterizována zploštěním mezilidských kontaktů.

Jiný hlas: Zweitens: Das Problem der religiösen Sprache.

Hejdánek: Za druhé: je to problém náboženské řeči. Tento bod stojí přirozeně s předcházejícím v souvislosti. Otázka, co se těmito výrazy této náboženské řeči vlastně míní, je tak stará jako náboženství samo, ale v současnosti se stala zvláště naléhavou. Známý holandský *theolog* Berkhof použil jednou podobenství odvodňování. Když na pozemku hladina vody, spodní vody, se naráz drasticky sníží, odumírá všechno, co na něm roste, najednou a hromadně. Tak tomu je i na poli řeči víry. Všechno, co na tomto poli vyrostlo, ona podivuhodná flora významů a udílení smyslu je odvodněna tím duchovním klimatem doby a

hrozí, že ve velmi rychlém tempu v této celé rovině všechno odumře.

Jiný hlas: *Drittens: Die Begegnungen mit Menschen anderer Kirchen oder sogar anderer Religionen.*

Hejdánek: Za třetí: jde o setkání lidí s jinými církvemi a dokonce s jinými náboženstvími. Taková setkání, která jsou v poslední době stále častější a intenzivnější, mají za následek, že se stále silněji vynořuje otázka po vlastní víře. Tato otázka se nedá řešit tak, že se pragmaticky vzdáme hluboké dimenze své víry nebo že rozdíl mezi vlastní vírou a vírou druhého necháme zmizet v takovém vágním vědomí jednoty.

Tyto jsou výzvy, které existují pro křesťanskou víru, a zdá se, že se nevyhneme, aniž bychom připustili kolik nových základních pojmů, jako je *identita*, abychom je nedovolili v *theologii* vážně zvažovat.

Samozřejmě je třeba přitom postupovat svědomitě a kriticky. Konečně je tomu už půl století, kdy Karl Barth se rozhodně postavil proti takové vlně, která v mnoha ohledech je srovnatelná s tou dnešní, a není tomu ani čtyřicet let od té doby, kdy Dietrich Bonhoeffer napsal taková velmi vyostřená slova o tom naprosto nenáboženském věku, jemuž, jak se zdá, jdeme vstříc.

Jiný hlas: To bylo to prorockého?

Hejdánek: Prorocký?

Jiný hlas: Prorocký věk.

Hejdánek: Prorocké myšlení zřejmě spíš. Prorocké myšlení.

Jiný hlas: Tak to bylo Bonhoeffera.

Hejdánek: *In dem modischen Ruf nach Spiritualität sind der Protest Barths gegen die natürliche Religion und die prophetische Vision Bonhoeffers einer vollendeten Säkularisation allzu einfach vergessen oder für eine kurzfristige Illusion eingetauscht worden.*

A tak tedy hrozí to, že v tom módním volání po spiritualitě se lehce zapomíná, zapomínáme na protest Bartha proti přirozenému náboženství a proti té prorocké vizi Bonhoeffera o dokončené *sekularizaci*, anebo že se vymění za takové krátkodeché, krátkodobé iluze.

Darum: Wenn wir uns nun auf eine theologische Besinnung auf dieses Modewort Spiritualität einlassen wollen, ist es angebracht, zuerst einmal eine ausführliche und genaue Begriffsbestimmung zu versuchen.

A proto, když se tady vydáme na cestu k *theologickému* zamyšlení nad tímto módním slovem spiritualita, je namístě, abychom se prve pokusili o důkladné a přesné pojmové určení. Určení pojmu.

Diesem Punkt ist mein Vortrag gewidmet.

Tomuto úkolu je věnována moje zpráva, moje přednáška.

Nehmen wir zur Bestimmung eines theologischen Begriffes von Spiritualität unseren Einstiegspunkt in der Unterscheidung zwischen diesem Begriff und dem mehr geläufigen Begriff Frömmigkeit.

Budeme pokračovat tady. Tady jsme kousek vynechali, ale to nevadí. Jako výchozí bod svého určení *theologického* pojmu spirituality budeme rozlišovat mezi tímto pojmem a pojmem daleko běžnějším, to jest zbožností.

Wenn ich mich nicht irre, so ist in dem letzteren, also im Begriff Frömmigkeit, eine starke Betonung der Innerlichkeit enthalten.

Nemýlím-li se, tak v tomto druhém pojmu, v pojmu zbožnosti, je obsaženo silné zdůraznění vnitřního, to jest vnitřnosti. *Internitas*. Pardon, vnitřnosti, ano, vnitřnosti.

Frömmigkeit bezeichnet vor allem eine Beschaffenheit des inneren Lebens.

Zbožnost označuje především vybavenost vnitřního života.

Nun hat die Innerlichkeit ohne jeden Zweifel einen rechtmäßigen Platz in dem Glaubensleben, aber sie ist keineswegs das Einzige.

Bezpochyby vnitřnost má právoplatné místo v životě víry, ale není v žádném případě tím jediným.

Wenn sie verabsolutiert wird, so droht die Gefahr, dass der transzendente Charakter des Glaubens verlorengeht. Das heißt, der Charakter, demzufolge der Glaube nicht auf das, was sich in dem Bewusstsein abspielt, gerichtet ist, sondern auf das, was sozusagen außerhalb seiner selbst liegt.

Je-li však absolutizována, pak hrozí nebezpečí, že transcendentní charakter víry se ztratí. To jest charakter... v důsledku tohoto charakteru není víra pouze odzrcadlením toho, co se děje ve vědomí, nýbrž

je zaměřena na to, co leží mimo ni samu.

Weil der Glaube primär lebt in und von diesem Außerhalb, also von dem Gegenstand, auf den er sich bezieht, muss er auch in Korrelation damit verstanden werden.

Protože víra primárně žije v a z toho, co je mimo, to jest z toho „předmětu“ v uvozovkách, na který se vztahuje, musí být víra také pochopena v korelaci s tímto předmětem.

Das bedeutet, dass je nachdem der Gegenstand des Glaubens verändert, auch das Glaubensleben verändert und vice versa.

To znamená, podle toho, jak se mění předmět víry, mění se i život víry, a naopak.

Es ist für den ursprünglichen und konkreten Glauben keineswegs indifferent, ob er sich auf Allah oder auf Tao oder auf den Vater Jesu Christi bezieht.

Pro původní a konkrétní víru v žádném případě není lhostejné, zda se vztahuje k Alláhovi, nebo k Tau, nebo k Otci Ježíše Krista.

Glaube als allgemein menschliches Vermögen, als eine leere Form, die mit einem beliebigen Inhalt gefüllt werden kann, ist im Vergleich mit diesem ursprünglichen und konkreten Glauben etwas Abgeleitetes.

Víra jako všeobecně lidská mohutnost, jako prázdná forma, která může být naplněna různým, libovolným obsahem, je ve srovnání s touto původní a konkrétní vírou něco odvozeného.

Nun, in dieser Sachlage liegt der Grund oder vielmehr liegen zwei Gründe für die Unterscheidung zwischen Frömmigkeit und Spiritualität.

A v tom, že to tak je, jak je určeno, spočívá důvod, nebo spíše leží dva důvody pro rozlišení mezi vírou a spiritualitou.

Jiný hlas: Mezi zbožností a spiritualitou.

Hejdánek: Mezi zbožností a spiritualitou.

Gründe, die meiner Meinung nach die Unterscheidung entschieden zugunsten des Begriffs Spiritualität ausfallen lassen.

Důvody, které podle mě, podle přednášejícího, rozhodně ve prospěch tohoto pojmu spirituality... to rozlišení prostě musí dopadnout naprosto rozhodně ve prospěch pojmu spirituality.

Der erste Grund ist folgender.

První důvod je následující.

In dem Worte Spiritualität liegt das lateinische Wort spiritus.

Ve slově spiritualita je latinské slovo spiritus, duch.

Schon auf rein anthropologischer Ebene ist Geist eine viel besser geeignete Kennzeichnung als jene Innerlichkeit, die das Wort Frömmigkeit evoziert.

Již z čistě antropologické roviny je duch, ten pojem duch, daleko vhodnějším označením než ona vnitřnost, kterou evokuje slovo zbožnost.

In dem Glaubensleben handelt es sich um ein geistiges Geschehen in dem Sinne, wie die neuzeitliche philosophische Anthropologie dem Wort Geist gegeben hat.

V životě víry jde o duchovní dění v tom smyslu, který novodobá filosofická antropologie dala slovu duch.

Jiný hlas: *Nämlich die ganze Orientierung des Menschen als beseelte Leiblichkeit.*

Jiný hlas: Totiž celková orientace člověka jako oduševnělé tělesnosti.

Jiný hlas: *Im Glauben ist der Mensch nicht nur ein körperloses Innerliches.*

Jiný hlas: Ve víře není člověk pouze beztělesné vnitřní, interne.

Jiný hlas: *Seine Sinnlichkeit und auch sein Handeln, denn auch das setzt einen Leib voraus, spielen in dem Glaubensleben mit.*

Jiný hlas: Jeho smyslovost a také jeho jednání, neboť to obojí předpokládá tělo, spolu hrají v životě víry, tedy spoluúčinkují v životě víry.

Jiný hlas: *Aber abgesehen von diesem anthropologischen Gesichtspunkt, das Wörtchen Spiritus kann auch verstanden werden mit Bezug auf den Geist Gottes, den Heiligen Geist.*

Jiný hlas: Avšak nehledě na toto antropologické hledisko, slovíčko spiritus může být pochopeno s

ohledem nebo ve vztahu na Ducha Božího, na Ducha Svatého.

Jiný hlas: *Und damit eröffnet sich eine sehr weite und anziehende Perspektive.*

Jiný hlas: Tím se otvírá daleká a přitažlivá perspektiva.

Jiný hlas: *Der Glaube ist nicht primär eine allgemein menschliche Möglichkeit, sagten wir soeben, er wird völlig bestimmt durch die Beziehung zu seinem Gegenstand.*

Jiný hlas: Víra není primárně obecně lidskou možností, řekli jsme právě, je plně určena vztahem ke svému předmětu.

Jiný hlas: *Bedeutet das nicht, daß wir das Glaubensleben im Christentum am besten als Spiritualität bezeichnen können?*

Jiný hlas: Neznamená to, že život víry v křesťanství bychom mohli nejlépe označit jako spiritualitu?

Jiný hlas: *Im Christentum gilt das Glaubensleben ja nicht als eine Angelegenheit des oder der glaubenden Menschen allein und für sich, sondern als eine Sache, bei der sie den Beistand des Heiligen Geistes haben, der ihren Geist prüft und erneuert und in alle Wahrheit führt und mit Hoffnung beseelt.*

Jiný hlas: V křesťanství přece platí, že život víry není záležitostí věřícího člověka nebo věřících lidí, čistě záležitostí věřícího člověka nebo věřících lidí, nýbrž je záležitostí pomoci Ducha Svatého, které se jim dostává, který jejich ducha zkouší, obnovuje, uvádí ve všechnu pravdu a vybavuje nadějí.

Jiný hlas: *Mit anderen Worten: Wenn wir Verständnis dafür bekommen, wie das Glaubensleben im Christentum funktioniert, dann müssen wir dieses Leben interpretieren als Spiritualität, als die Wirkung des göttlichen Geistes an und mit unserem Geist.*

Jiný hlas: Jinými slovy, chceme-li nabýt pochopení toho, jak život víry v křesťanství funguje, pak musíme tento život interpretovat jako spiritualitu, jako působení božského ducha na našeho ducha a s ním.

Jiný hlas: *Oder kürzer: Spiritualität ist der christliche Begriff für das Glaubensleben.*

Jiný hlas: Nebo ještě kratěji: Spiritualita je křesťanský pojem pro život víry.

Jiný hlas: *Bedeutet das, daß wir nicht von einer nichtchristlichen Spiritualität reden können?*

Jiný hlas: Znamená to, že bychom nemohli hovořit o mimokřesťanské spiritualitě?

Jiný hlas: *In striktem Sinne in der Tat.*

Jiný hlas: V přísném slova smyslu vskutku.

Jiný hlas: *Daraus folgere ich natürlich nicht, daß in anderen Religionen oder auch Welt- und Lebensanschauungen keine vergleichbaren Elemente aufzuweisen sind.*

Jiný hlas: Z toho bych nechtěl vyvozovat přirozeně, že v jiných náboženstvích nebo v jiných světonázorech nebo životních názorech nelze nalézt žádné srovnatelné elementy.

Jiný hlas: *Im Gegenteil. Aber solche Elemente sind das Objekt der vergleichenden Religionswissenschaft und nicht des Glaubenslebens.*

Jiný hlas: Naopak. Ale takové elementy jsou předmětem srovnávací náboženské vědy, nikoli života víry.

Jiný hlas: *Ist dann aber das Glaubensleben innerhalb des Christentums eine so einheitliche Sache, daß der gemeinsame Nenner eines einzigen Terminus brauchbar ist?*

Jiný hlas: Je však život víry uvnitř křesťanství tak jednotnou věcí, že je použitelný jediný termín jakožto společný jmenovatel?

Jiný hlas: *Ich bejahe diese Frage, betone aber, daß die Einheit die Verschiedenheit nicht ausschließt, sondern zuläßt und sogar verlangt.*

Jiný hlas: Odpovídám kladně na tuto otázku, zdůrazňuji však, že tato jednota nevylučuje rozdílnost, nýbrž připouští a dokonce ji vyžaduje.

Jiný hlas: *Spiritualität ist ein Wort, das grundsätzlich eine Mehrzahl erträgt.*

Jiný hlas: Spiritualita je slovo, které zásadně unese množné číslo.

Jiný hlas: *Es gibt eine katholische und eine orthodoxe und eine protestantische Spiritualität.*

Jiný hlas: Existuje katolická, pravoslavná a protestantská spiritualita.

Jiný hlas: *Und innerhalb der katholischen sind wieder eine dominikanische, eine franziskanische und eine benediktinische Spiritualität zu unterscheiden und so weiter.*

Jiný hlas: A v rámci katolické je možno rozlišovat dominikánskou, františkánskou, benediktínskou spiritualitu a tak dále.

Jiný hlas: *Idem innerhalb der protestantischen Tradition.*

Jiný hlas: Podobně v rámci protestantské tradice.

Jiný hlas: *Im Grunde genommen ist es sogar so, daß es ebenso viele, ebenso viele Spiritualitäten gibt, als Christen da sind.*

Jiný hlas: V zásadě je tomu tak, dokonce tak, že je zrovna tolik spiritualit, kolik je křesťanů.

Jiný hlas: *Sie ist ja gewiß auch, obschon nicht nur, eine höchst persönliche Angelegenheit.*

Jiný hlas: Spiritualita je zajisté také, i když ne jenom, vysoce osobní záležitost.

Jiný hlas: *Der zweite Grund für die Unterscheidung zwischen Frömmigkeit und Spiritualität ist dieser:*

Jiný hlas: Druhým důvodem rozlišení mezi zbožností a spiritualitou je tento:

Jiný hlas: *Spiritualität bezeichnet, wenn wir uns an dem ursprünglichen katholischen Sinn dieses Wortes halten, eine Gestaltung des Glaubenslebens, die sich nicht auf das Innere beschränkt, sondern auch auf die Äußerlichkeit ausbreitet.*

Jiný hlas: Jestliže se podržíme původního katolického smyslu tohoto slova, spiritualita označuje utváření života víry, které se neomezuje na vnitřní, nýbrž se rozšiřuje i navenek, na to, co je vnější.

Jiný hlas: *Spiritualität hat es nicht nur mit der Gesinnung, mit dem Herzen eines Menschen zu tun, sondern auch mit all dem, in dem er diese Gesinnung ausdrückt, veräußerlicht. Also mit seinen Worten und Taten, mit der Glaubengemeinschaft, die er mit anderen hat, mit dem Dienst, den er für Mensch und Gesellschaft leistet und so weiter.*

Jiný hlas: Spiritualita nemá co do činění pouze se smýšlením, se srdcem (v uvozovkách) člověka, nýbrž se vším tím, čím člověk toto své smýšlení vyjadřuje, zvnějšňuje. Tedy svými slovy, svými činy, společenstvím víry, které má s druhými lidmi, službou, kterou prokazuje člověku a společnosti a tak dále.

Jiný hlas: *Auch – das steht nicht im Text – mit seiner politischen Aktivität. Das ist auch Teil der Spiritualität.*

Jiný hlas: I politickou aktivitou – to v textu není – to je také součást spirituality.

Jiný hlas: *Also jenes Innere und dieses Äußere gehören in der Glaubensgestaltung zusammen, so besagt der Begriff Spiritualität.*

Jiný hlas: Pojem spirituality říká, že ono vnitřní a toto vnější patří k podobě víry dohromady.

Jiný hlas: *Das möchte ich noch ein wenig ausarbeiten. Also diese Zusammengehörigkeit von Innerem und Äußerem. Zwei Erwägungen sind es, die hier vor allem in Betracht zu ziehen sind.*

Jiný hlas: A to bych chtěl ještě poněkud vypracovat, tu souvislost vnitřního a vnějšího. Je třeba vzít v úvahu dvě takové úvahy.

Jiný hlas: *Erstens. Die Glaubensgestaltung findet statt in einer Tradition. Man hat den Glauben nicht durch sich selber, sondern indem andere, die ihn selbst auch wieder empfangen haben, ihn übermitteln.*

Jiný hlas: Za prvé: *Glaubensgestaltung*, tedy podoba víry či utváření víry – to je jednak ten proces utváření a jednak ta podoba už sama – se děje v rámci jisté tradice. Nemáme víru sami ze sebe, nýbrž tím, že jiní, kteří ji opět přijali, nám ji zprostředkovali.

Jiný hlas: *Der Glaube ist das Ergebnis eines langen Bildungsprozesses, der schon anfang lange bevor der Mensch zum Bewusstsein davon gelangte und selber in ihn eingreifen konnte.*

Jiný hlas: Víra je výsledkem dlouhého procesu tvorby, který začal už velmi dávno předtím, než si to člověk uvědomil a než mohl sám do tohoto procesu zasáhnout.

Jiný hlas: *Eine Tradition ist nun aber eine Lebensform, in der Äußerlichkeit und Innerlichkeit konkret zusammenbestehen.*

Jiný hlas: Tradice je však životní formou, ve které konkrétně spolu existují vnějškovost a niternost.

Jiný hlas: *Eine Tradition kann nicht existieren ohne solche äußerlichen Größen wie allbekannte und gemeinsam religiöse Gebräuche, Riten, Symbole, Lebensregeln, soziale Ordnungen, und auch nicht ohne dass jeder Einzelne, der daran teilhat, sich diese Gebräuche, Riten und so weiter innerlich zu eigen*

gemacht hat, sie interiorisiert hat, wie die Soziologen sagen.

Jiný hlas: Tradice se nemůže obejít bez vnějších veličin, jako jsou všeobecně známé a společné náboženské zvyky, rity, symboly, životní pravidla, sociální řády, a také ne bez toho, aniž by si každý jednotlivec, který má na nich účast, tyto zvyky a rity vnitřně neosvojil, *neinteriorizoval*, jak říkají sociologové.

Jiný hlas: *Zweitens. Der Zusammenhang zwischen Äußerlichkeit und Innerlichkeit ist kein einseitiger, sondern ein wechselseitiger, also sozusagen ein dialektischer.*

Jiný hlas: Za druhé: Souvislost mezi vnějškovostí a niterností není jednostranná, nýbrž vzájemná, tedy takříkajíc *dialektická*.

Jiný hlas: *Es ist weder so, dass der Ursprung des Glaubens in der Äußerlichkeit, also in dem empirisch wahrnehmbaren Leben etwa der Gruppe liegt, noch so, dass er in dem Innerlichen, in dem unerforschlichen und unaussprechlichen Herzensgrund liegt. Vielmehr ist das Äußere an das Innere und das Innere an das Äußere rückgekoppelt.*

Jiný hlas: Není tomu ani tak, že by původ víry ležel ve vnějškovosti, tedy v empiricky vnímatelném životě skupiny, ani tak, že by ležel v niternosti, v neprobádatelném a nevyslovitelném základu srdce. Spíše je vnější na vnitřní a vnitřní na vnější zpětně navázáno.

Jiný hlas: *Eines bestimmt und verändert das Andere, das Andere hinwiederum das Eine. Auf diese Weise lässt sich Spiritualität dynamisch, also als ein Prozess verstehen. Und damit stellt sich auch der Zusammenhang dieser beiden Erwägungen dar, denn der Prozess der Spiritualität ist natürlich ein Prozess der Tradition.*

Jiný hlas: Jedno určuje a mění druhé a to druhé opět to první. Tímto způsobem lze spiritualitu pochopit dynamicky, tedy jako proces. A tím se ukazuje i souvislost těchto dvou úvah, neboť proces spirituality je přirozeně procesem tradice.

Jiný hlas: *Die Wechselwirkung von Interiorisierung und Exteriorisierung bildet den geschichtlichen Fortgang, in welchem eine Tradition sich realisiert. Vzájemné ovlivňování interiorizace a exteriorizace vytváří dějinný pohyb, v němž se tato tradice realizuje.*

Die Einheit des Inneren und des Äußeren möchte ich charakterisieren mit dem Begriff des *Stils*. Jednotu vnitřního a vnějšího bych charakterizoval pojmem stylu. *Spiritualität* ist also ein *Glaubensstil* oder ein *Lebensstil*. Spiritualita je tedy stylem víry a životním stylem.

Damit ist gesagt, dass das Glaubensleben oder die Glaubensgestaltung eine gewisse *Prägung* hat, die alle ihre Formen durchzieht und sie als aus einer Quelle hervorkommend erkennbar macht. Tím je řečeno, že život víry a podoba víry, utváření víry, mají jistou *ražbu*, která je patrná na všech jejích formách a na nichž je možno rozpoznat, že pramení z jednoho zdroje. *Das gilt auf der persönlichen Ebene, aber auch für die Spiritualität einer Gruppe.* Toto platí o osobní rovině, ale také o spiritualitě nějaké skupiny.

--- (1982-04-07 Hendrik Adriaanse - Spiritualita (1) [LVH290VA] [ověřit rok, možná 1983]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *Es ist eine gewisse Konsistenz in dem, was die Mitglieder einer Gruppe erleben und fühlen einerseits, und der typischen Atmosphäre in ihren Gottesdiensten, der typischen Organisation ihres Gemeindelebens, der typischen Weise der gläubigen Existenz in der Welt und so weiter andererseits.*

Jistá věcnost soustavnosti v tom, co členové jedné skupiny prožívají a co cítí na jedné straně a té typické atmosféře při bohoslužbách, typické organizaci jejich společenstevního života, typickém způsobu jejich existence ve víře a tak, jak existují ve světě, na jedné straně a na druhé straně. To jsem dost řekl.

Mit der bisherigen Beschreibung der Spiritualität ist ein enormes Potenzial an Differenzierung impliziert. Dosavadním popisem spirituality zahrnuje v sobě nesmírný potenciál nebo možnost rozlišení spirituality jako takové.

Die christliche Glaubensgestaltung kann sich im Laufe ihrer Geschichte sehr weit verzweigen und hat das auch getan.

Křesťanská podoba víry v průběhu dějin se rozvětvovala a mohla se rozvětlovat a skutečně k tomu také

došlo.

Sie hat sich in mehreren großen Traditionsströmen artikuliert, die untereinander erheblich verschieden sind und die alle Spiritualitätstraditionen beschränkteren Ausmaßes in sich bergen, bei denen die individuelle Verschiedenheit noch größer ist und so fort bis zur persönlichen Ebene, wo die Unterschiede am größten sind.

Tato podoba víry se artikulovala v mnohých velkých proudech tradic, které byly od sebe nesmírně rozdílné a které v sobě skrývaly tradice spirituality skromnějších rozměrů, při nichž ta individuální rozdílnost byla ještě značnější a až k těm rozdílnostem v té osobní rovině, kde ty rozdíly jsou vůbec největší.

Diese Differenzierung ist legitim, wenn wir das christliche Glaubensleben als Spiritualität auffassen, das heißt als stattfindend unter der Leitung des Heiligen Geistes.

Toto rozlišení je legitimní, když pojmem křesťanský život víry jako spiritualitu, to jest jako život, který se uskutečňuje pod vedením Ducha Svatého.

Denn es ist der Geist selber, der Menschen mit in die Bewegung einbezieht, die von Jesus Christus ausgeht.

Neboť je to sám Duch, který vtahuje člověka v pohyb, který vychází od Ježíše Krista. Horní číslo. Ano.

Es ist der Geist selber, der das, was in Jesus Christus angefangen hat, entschränkt. Durch den Geist breitet die Wirkung dieses Anfangs sich über immer andere Generationen und Stände aus. Der Geist ist somit die treibende Kraft der Mission, der Verbreitung des Evangeliums in Raum und Zeit.

Je to Duch sám, který to, co bylo v Ježíši Kristu započato, uvolňuje. Duchem se rozšiřuje působnost tohoto počátku na další generace a stavy. Duch je tím hnací silou misie a rozšiřování evangelia v prostoru a čase.

Wichtig ist es hierbei hervorzuheben, dass die Menschen, die in diese Bewegung der Ausbreitung hineinbezogen werden, wirkliche Menschen sind und bleiben, oder vielmehr erst werden.

Důležité je přitom vyzdvihnout, že lidé, kteří jsou vtaženi do tohoto pohybu rozšíření, rozumí se evangelia, jsou skutečnými lidmi a zůstávají jimi, nebo spíše stávají se jimi.

In der Menschwerdung unter der Leitung des Heiligen Geistes werden die Differenzen nicht beseitigt, sondern erst recht zur Entwicklung gebracht.

Tím, že člověk dospívá sám k sobě pod vedením Ducha Svatého, nejsou odstraňovány difference, nýbrž teprve vlastně se rozvíjejí.

Der neue Mensch, von dem das Neue Testament spricht, ist nicht so etwas wie das Standardmeter in Paris, das unter allen Umständen unverändert sein soll. Im Gegenteil: Die Differenzen dieses Menschen nach Temperament, Alter, Geschlecht, sozialen Angehörigkeiten, Kulturkreis, geschichtlicher Lage und so weiter gehören mit in die Spiritualität hinein.

Nový člověk, o kterém mluví Nový zákon, není něco takového jako standardní metr v Paříži, který má zůstat za všech okolností, jaksi se nemá za žádných okolností měnit. Naopak rozdílnosti tohoto člověka podle temperamentu, věku, pohlaví, příslušnosti k sociální skupině, kulturnímu okruhu, dějinné situaci a tak dále patří do spirituality samé.

Sie sind die Angriffspunkte für das Neuschöpfungswerk des Geistes. Sie können die Gnadengaben, die Charismata des Geistes sein.

Jsou to Angriffspunkte... Jsou to místa dotyku... Body, na nichž útočí... nové stvořitelské dílo Ducha. Mohou být dary milosti neboli takzvaná charismata.

Diese Betonung der Differenzen bringt aber auch gewaltige Zentrifugalkräfte ins Spiel.

Podtržením rozdílností se ovšem přináší mocné centrifugální síly.

Jiný hlas: Odstředivé a dostředivé?

Jiný hlas: Centrifugální je odstředivé, centripetální je dostředivé.

Jiný hlas: To jsem řekl středové.

Jiný hlas: Odstředivého.

Jiný hlas: Řekl *centrifugální*, já to teď pletu. *Centrifugální, centripetální*. *Centrifugální* je odstředivé, *centripetální* je dostředivé.

Jiný hlas: *Die Gefahr droht, dass die christliche Glaubensgestaltung, in dem sie als Spiritualität verstanden wird, sozusagen aus einander gerissen wird und in einer Reihe von Formen auseinanderfällt, die untereinander nichts mehr gemeinsam haben.*

Hejdánek: Hrozí nebezpečí, že křesťanská podoba víry tím, že bude pochopena jako *spiritualita*, se takřkajíc roztrhne a rozpadne se na řadu forem, které mezi sebou navzájem nemají nic společného.

Jiný hlas: *Eine andere Gefahr ist, dass die christliche Glaubensgestaltung auf diese Weise gleichsam säkularisiert wird, indem die Differenzierungen als natürliche Gegebenheiten behauptet und so von der Leitung des Heiligen Geistes getrennt werden.*

Hejdánek: Jiné nebezpečí spočívá v tom, že křesťanská podoba víry tímto způsobem bude takřka *sekularizována* tím, že ty rozlišnosti budou – bude se o nich tvrdit, že jsou přirozené danosti, a tím, že jsou vlastně odděleny od vedení Ducha svatého.

Jiný hlas: *In Wirklichkeit können diese Differenzen dennoch nicht bestehen, wenn ihnen nicht durch Konvergenzen die Waage gehalten wird.*

Hejdánek: Ale ve skutečnosti nemohou existovat tyto rozdílnosti, kdyby nebyly udržovány jaksi v rovnováze *konverencí*.

Jiný hlas: *Diese Konvergenzen gehören ebenfalls zu dem Begriff der Spiritualität, denn auch sie bilden Angriffspunkte für das Wirken des Geistes.*

Hejdánek: *Konvergence* zrovna tak patří k pojmu *spirituality*, neboť ony také jsou oněmi body, na něž útočí Duch svatý ve svém díle.

Jiný hlas: *Wir stoßen hier auf die eigentümliche Zweiseitigkeit in diesem Wirken und damit auf eine Zweiseitigkeit in dem Begriff der Spiritualität, die grundlegend ist.*

Hejdánek: Narážíme tu na zvláštní dvojznačnost v působení Ducha svatého, a tím také na dvojznačnost v pojmu *spirituality*, která je pro pojem *spirituality* základního významu, velkého významu.

Jiný hlas: *Die Bewegung, die von Jesus Christus ausgeht, kann sich nicht immer weiter ausbreiten in Raum und Zeit, wenn sie sich nicht auch immer wieder an ihm orientiert.*

Hejdánek: Pohyb, který vychází od Ježíše Krista, se nemůže stále více rozšiřovat v prostoru a čase, ledaže by byl stále znovu na něj opět orientován.

Jiný hlas: *Auch diese Orientierung ist das Werk des Geistes.*

Hejdánek: I tato orientace je dílem Ducha.

Jiný hlas: *So ist der Geist nicht nur die Kraft der Mission, der Ausbreitung, sondern auch die Kraft, die Menschen, wie das Johannesevangelium sagt, Christus erinnert, also wieder auf Christus richtet.*

Hejdánek: A tak tedy Duch není jenom mocí té *misie*, silou, která vede k *misí*, nýbrž je silou, která lidem, jak to říká *Janovo evangelium* 14:26, upomíná na Krista, tedy opět na Krista orientuje, a která je přivádí k vyznání, že Ježíš Kristus je Pán, 1. list Korintským 12:3.

Jiný hlas: *Der Geist geht nicht nur von Christus aus, sondern führt auch zu ihm zurück.*

Hejdánek: Duch nejen vychází od Krista, nýbrž vede také k němu.

Jiný hlas: *Und natürlich das eine nicht nach oder neben, sondern in dem anderen.*

Hejdánek: A přirozeně tak, že to první se neděje vedle nebo po tom druhém, nýbrž v tom druhém.

Jiný hlas: *Menschen werden durch alle Zeiten und an allen Stätten neu geschaffen, indem ihnen Christus erinnert wird.*

Hejdánek: Lidé jsou nově tvořeni ve všech dobách a na všech místech tím, že je jim připomínán Kristus.

Jiný hlas: *Ich möchte nun versuchen, diese Zweiseitigkeit in dem Wirken des Geistes zu konkretisieren, indem ich eine Reihe von Elementen nenne, die sich für die Differenzierung und gleichzeitige Konvergenz der Glaubensgestaltungen besonders eignen.*

Hejdánek: Chtěl by se nyní pokusit tuto – já jsem řekl dvojznačnost, ale ono je to vlastně jako obojetnost, to znamená jako dvojstrannost, dvojstrannost – působení Ducha konkretizovat tím, že by jmenoval řadu

prvků, které se zvlášť hodí pro to rozlišení a současně onu *konvergenci* u utváření víry.

Jiný hlas: *Das ist ein gewagtes Unternehmen, denn der Geist weht ja, wohin er will, und er kann sich auch ganz anderer Elemente als der jetzt zu nennenden bedienen.*

Hejdánek: Je to velmi odvážný podnik, protože Duch svatý přece vane, kam chce, a může si posloužit ještě jinými prvky, než ty, které teď bude jmenovat.

Jiný hlas: *Dennoch scheint mir, dass diese sich durch ihr häufiges Vorkommen und durch das Gewicht, das Jesus selbst ihnen verliehen hat, sich auszeichnen.*

Hejdánek: Přesto se mi zdá, že ty prvky, které teď bude jmenovat, se vyznačují tím, že jsou velmi běžné a za druhé, že jim sám Ježíš Kristus přisoudil váhu.

Jiný hlas: *Sieben solcher leitenden Elemente möchte ich kurz vorführen.*

Hejdánek: Chtěl by uvést krátce sedm takových vůdčích prvků.

Jiný hlas: *Das ist so ein Terminus aus der Elektrizität, nicht, von leitendes Element, das versteht sich besser.*

Hejdánek: Aha, a tady to má být jako slovní hříčka: ne vůdčích prvků, nýbrž jako je vodící drát, vodících prvků.

Jiný hlas: *Also erstens Gemeinschaft, griechisch koinonia.*

Hejdánek: Za prvé: společenství, řecky *koinónia*.

Jiný hlas: *Ich meine damit nicht nur die soziale Dimension als solche, also die Tatsache, dass man nun einmal nicht alleine da ist, sondern die Verbundenheit zwischen Menschen.*

Hejdánek: Tím nemyslím především sociální dimenzi jako takovou, totiž skutečnost, že člověk nežije sám, nýbrž to, že jsou si lidé vzájemně zavázáni, jsou spojeni.

Jiný hlas: *Diese muss übrigens nicht in intimen oder freundschaftlichen Beziehungen bestehen. Man kann auch zum Beispiel durch das Schicksal mit denen verbunden sein, die man nicht gut kennt, oder mit denen man nicht gut auskommt.*

Hejdánek: Tato vzájemná vázanost lidí vůči sobě nemusí spočívat v přátelských vztazích. Může být člověk spojen s lidmi, které ani nezná, osudem nebo s nimiž nevychází dobře.

Jiný hlas: *Das Entscheidende für Gemeinschaft ist, dass Menschen ein Stück Leben gemeinsam haben.*

Hejdánek: To rozhodující pro společenství je, že lidé mají kus společného života.

Jiný hlas: *In diesem Sinn ist Gemeinschaft ein eminenter Angriffspunkt für den Geist, sowohl in seinem ausbreitenden, differenzierenden Wirken, als in seinem konvergierenden, auf Christus hinweisenden, Christus erinnernden Wirken.*

Hejdánek: V tomto smyslu společenství je eminentním bodem pro ducha, na který útočí, a to jak v onom diferencovaném a rozšířeně působícím smyslu, tak i v onom konvergujícím, na Krista poukazujícím, Krista připomínajícím působení.

Jiný hlas: *Was das Letztere betrifft: Es ist nicht umsonst, dass die Kraft des auferstandenen Christus über die Jünger ausgegossen wurde, als sie beisammen waren.*

Hejdánek: Pokud se týče toho posledního, není [nesrozumitelné] – ne nadarmo, že moc vzkříšeného Krista je vylita na učedníky, když byli pospolu.

Jiný hlas: *Der lebende Herr, der lebendige Herr, kommt Menschen oft erst dann in die Erinnerung, wenn sie einander von Angesicht zu Angesicht begegnen, einem anderen der Nächste werden, einem anderen die Wahrheit sagen, zusammen dasselbe durchmachen und so weiter.*

Hejdánek: Živý Pán se připomíná často lidem teprve tehdy, když se setkávají tváří v tvář, když se jedni stávají druhým bližními, když si říkají pravdu, když něco společně prožívají, prodělávají a tak dále.

Jiný hlas: *Zweitens: Wort. Damit meine ich sowohl das geschriebene als das verkündigte Wort, nicht aber das fleischgewordene, das ja Christus selbst ist und das an dieser zweiseitigen Bewegung nicht teilnimmt. Aber nicht nur das verkündigte, sondern auch das geschriebene Wort tut das sehr wohl, nimmt also an dieser zweiseitigen Bewegung teil. Das ist richtig. Also beide, ja? Ja, das geschriebene Wort, also die Bibel, nimmt auch an dieser Zweiseitigkeit teil. Das ist meine Auffassung. Und das verkündigte auch. Ja,*

das ist selbstredend. Aber, aber das geschriebene auch. Also die Bibel, die Bibel. Ja.

Hejdánek: Druhým takovým prvkem je slovo. Tím myslím jak psané, tak zvěstované slovo, ale nikoli inkarnované, to je přece Kristus sám a to se na tomto dvoupólovém pohybu neúčastní. Ale psané slovo – to zvěstované též? Ano, to je samozřejmé. Ale i psané, tedy Bible. Písmo jako psané slovo má podíl na tomto pohybu.

Jiný hlas: *Das geschriebene Wort ist ein mächtiges Instrument in der Ausbreitung nach allen vier Windseiten. Es hat dennoch Anteil an der Differenzierung, in der der Glaube Christus annimmt.*

Hejdánek: Toto psané slovo, Písmo, je mocným nástrojem v rozšíření na všechny čtyři světové strany. Má také podíl na té diferenciaci, v níž víra v Krista přijímá.

Jiný hlas: *Die Schrift, die Heilige Schrift, wird in den unterschiedlichen Zeiten, Kulturkreisen, geschichtlichen Situationen und so weiter sehr verschieden verstanden und das Bild Jesu Christi, das jeweils aus solchem Verstehen hervortritt, differiert erheblich von allen anderen.*

Hejdánek: Písmo svaté je chápáno v rozdílných dobách, kulturních okruzích, dějinných situacích a tak dále velice rozdílně. A také obraz Ježíše Krista, jenž pokaždé na základě tohoto pochopení vystupuje, je významně rozdílný, liší se jeden od druhého.

Jiný hlas: *Zugleich aber kann das Wort auf Christus hinweisen und ihn erinnern. Es ist zum Beispiel eine große Hoffnung der ökumenischen Bewegung, dass man bei aller Getrenntheit und Verschiedenheit doch durch gewissenhaftes Studium der Bibel den Weg zur Einheit in Christus finden kann.*

Hejdánek: Současně však je schopno toto slovo poukázat na Krista a připomínat ho. Je kupříkladu v tom velická naděje v ekumenickém pohybu, že při vši vzájemné oddělenosti je možno nalézt cestu k jednotě v Kristu prostřednictvím úsilného studia Bible.

Jiný hlas: *Drittens: Gottesdienst. Dieses deutsche Wort gefällt mir eigentlich nicht, ich meine, was die Engländer worship nennen. Das findet in dem Gottesdienst statt, es kann aber auch an anderen Gelegenheiten stattfinden. Das ist eigentlich worship, Adoration, also Verehrung. Ja, Adoration. Ja, Adoration ist eine Form des worship. Auch wo Menschen ohne jeden gottesdienstlichen Rahmen, zum Beispiel das Brot zusammen teilen, oder in schweigender Wache beisammen sind, oder wo einer den anderen segnet, oder auch wo er in vollkommener Zurückgezogenheit Seufzer ausstößt, da kann das worship sein.*

Hejdánek: Zatřetí bohoslužba. Toto německé slovo se mi vlastně vůbec nelíbí, myslím to, co Angličané nazývají *worship*. To se samozřejmě odehrává v bohoslužbě, ale může k tomu dojít i při jiných příležitostech. To je vlastně *worship* je adorace, tedy uctívání. Adorace. I když například lidé bez jakéhokoli bohoslužebného rámce, například si rozdávají chléb, nebo když jsou pospolu mlčící, v bdění, nebo když jeden druhému žehná, nebo když v dokonalém sebezapomnění vydává vzdechy, tu se může dít to, co je pod tím slovem *worship*.

Jiný hlas: *Also jeder verehrt Gott auf seine eigene Weise, die eine höchst individuelle, höchst unoffizielle sein kann. Zugleich aber richtet sein worship ihn auf Gott in Christus. So kann man hier ganz man selbst und zugleich ganz vor Gott sein.*

Hejdánek: A tak tedy každý ctí Boha po svém způsobu, který může být naprosto individuální, naprosto neoficiální. Ale současně ho zaměřuje tato jeho *worship* na Boha v Kristu. Tak tu může být člověk zcela sám sebou a současně zcela před Bohem.

Jiný hlas: *Viertens: Gebet.*

Hejdánek: Za čtvrté: modlitba.

Jiný hlas: *Man kann das Gebet, das einen Teil des Gottesdienstes betrachten. Es ist dann aber ein so wichtiger Teil, dass ich es lieber gesondert aufführe.*

Hejdánek: Je možné modlitbu považovat za součást bohoslužby, ale je to tak důležitá část, že ji raději uvádím zvlášť.

Jiný hlas: *Der Gottesdienst kulminiert in dem Gebet, in der direkten Zuwendung des oder der Menschen zu Gott.*

Hejdánek: Bohoslužba kulminuje v modlitbě, v přímém obrácení se člověka nebo lidí k Bohu.

Jiný hlas: *Das Gebet ist der Angriffspunkt par excellence für den Geist.*

Hejdánek: Ta modlitba je bodem útoku ducha *par excellence*. Ale já tady mám pořád, že to je...

Jiný hlas: *...irreführend, wenn man das den Begriff des Angriffspunkts als Anknüpfungspunkt betrachtet. Nein, das ist... also der Geist kann da... angreifen... aber in dem Sinne als Anknüpfungspunkt.*

Hejdánek: *Ja, ja, da anknüpfen. Ja.*

Jiný hlas: *No, nejen... ne jenom jako Anknüpfungspunkt... to je trochu moc úzké. Sie verstehen, warum ich als einer der sich mit Barth beschäftigt hat, diesen Begriff Anknüpfungspunkt vermeide, aber so etwas muss ich doch sagen.*

Hejdánek: Gut.

Jiný hlas: *Takže theologicky je lepší Angriffspunkt zu sagen.*

Hejdánek: Hm, no jo. Ale v češtině to zní trochu tvrdě nebo nezvykle.

Jiný hlas: *Možná terč?*

Hejdánek: Terč.

Jiný hlas: *Target.*

Hejdánek: Terč v božím...

Jiný hlas: *Das wäre zu militärisch verstanden, nicht? Aber Angriff ist auch militärisch.*

Hejdánek: Ale *Angriff* je taky *militární*, ne?

Jiný hlas: *Muss nicht sein, nicht unbedingt.*

Hejdánek: Ale nezapomeňte, že němčina taky není můj mateřský jazyk.

Jiný hlas: *Já si musím také pomáhat. Místo zásahu? Místo dotyku? To je to, co dříve... to oslovení, tady to nejde.*

Hejdánek: Já vím, ale ten terč je dobrý, prosím tě.

Jiný hlas: To je trošku pouťové.

Hejdánek: No.

Jiný hlas: *Gut. No, ano, no. Ich halte die Übersetzung. Also, das Gebet ist der Angriffspunkt par excellence für den Geist, wo Menschen dankend oder klagend, lobpreisend oder schuldbekennend, bittend oder versprechend, in wortloser Anbetung oder in dem unaufhörlichen Strom der Litanei, sich zu Gott selbst richten, da können sie ganz sie selbst werden, intensiver als nirgends sonst.*

Hejdánek: Kde lidé děkujíce nebo žalujíce, chválíce nebo vyznávající viny, prosíce nebo slibující, beze slov adorující nebo v nepřestajném proudu, neutichajícím proudu litanie, se obrací k Bohu samému, tam se mohou stát zcela sami sebou, intenzivněji než kdekoli jinde.

Jiný hlas: *Und zugleich wird ihnen Christus erinnert, so dass sie ihm ganz gehören.*

Hejdánek: A současně se jim připomíná Kristus tak, že mu zcela náleží.

Jiný hlas: *Es ist besonders das Gebet, das der Geist uns lehrt und bei dem er unserem Geist zu Hilfe kommt.*

Hejdánek: Je to zvlášť modlitba, které nás učí Duch a při níž on přichází našemu duchu na pomoc.

Jiný hlas: *Fünftens: Dienst.*

Hejdánek: Za páté: služba.

Jiný hlas: *Es ist vielfach Christus in seiner Anonymität, der in dem Dienst verbreitet und erinnert wird.*

Hejdánek: Je to mnohokrát, mnohonásobně, ano, Kristus ve své anonymitě, který je připomínán a rozšiřován ve službě.

Jiný hlas: *Man kann hier denken an Matthäus 25, die wohlbekannte Erzählung vom Jüngsten Gericht, aus der hervorgeht, dass man Christo getan oder nicht getan hat, was man dem geringsten seiner Brüder getan oder nicht getan hat.*

Hejdánek: Je možno myslet na *Matoušovo evangelium*, 25. kapitolu, na to velmi známé vyprávění o posledním soudu, z něhož vyplývá, že to, co jsme Kristu učinili nebo neučinili, vlastně jsme učinili nebo neučinili nejmenším z jeho bratrů.

Jiný hlas: *Man kann dieser Erzählung auch entnehmen, dass ein Mensch sogar nicht einmal selber wissen kann, dass er das Christus selber tut oder vorenthält.*

Hejdánek: Je možno z toho vyprávění dokonce vyčíst, že člověk ani dokonce vůbec neví, nebo nemůže vědět, jaksi nebo nemusí, že to učinil Kristu samotnému nebo neučinil.

Jiný hlas: *Also die Leute, die sagen: wann haben wir dich nackt gesehen, wann haben wir dich besucht und so weiter, nicht? Die wissen selber offensichtlich nicht, wann sie Christo das getan haben.*

Hejdánek: Tam se ti lidé ptají: kdy jsme tě viděli nahého, kdy jsme tě navštívili a tak dále. Oni sami nevědí, kdy to Kristu učinili.

Jiný hlas: *Durch diese Anonymität Christi im Bereich des Dienstes ist diese aber ebenfalls ein sehr wichtiges leitendes Element im Wirken des Geistes.*

Hejdánek: Touto anonymitou Kristovou v oblasti služby je tato služba právě tím důležitým vodícím prvkem v působení Ducha.

Jiný hlas: *Denn so können die Ausbreitung und die Erinnerung sich ausdehnen jenseits der bewussten Wahl.*

Hejdánek: Neboť tím to rozšíření a připomenutí, připomínání se může rozšířit – ta mise, v podstatě ta *Ausbreitung* je mise, ta mise a připomínání, ten dvojí pohyb ven a k sobě nazpět – se mohou rozšířit i mimo hranice vědomé volby.

Jiný hlas: *Man kann in dem Geist bereits zu Christus gehören, ohne dass man es selber weiß und will.*

Hejdánek: Je možno v Duchu patřit Kristu, aniž to člověk sám ví nebo chce.

Jiný hlas: *Sechstens: Befreiung.*

Hejdánek: Za šesté: osvobození.

Jiný hlas: *Die Geschichte im Großen der Menschheit und im Kleinen jedes einzelnen Individuums kann beschrieben werden als die Geschichte des Strebens nach Freiheit.*

Hejdánek: Dějiny v celku lidstva i v malém každého jednotlivého individua mohou být popsány jako dějiny usilování o svobodu.

Jiný hlas: *Freiheit ist mit einem schönen Buchtitel zu reden: Horizont der Geschichte.*

Hejdánek: Svoboda je, řečeno krásným knižním titulem, *Horizont dějin*.

Jiný hlas: *Sie weist somit auf das Reich Gottes hin, das in Jesus Christus nahe herangekommen ist.*

Hejdánek: A proto ta svoboda ukazuje na království Boží, které se v Kristu přiblížilo.

Jiný hlas: *Auch die Erfahrung der Befreiung ist deshalb ein wichtiger Angriffspunkt für den Geist.*

Hejdánek: A také zkušenost osvobození je proto důležitým místem dotyku ducha.

Jiný hlas: *Das wird schon deutlich im Alten Testament, in dem die Erinnerung an das Befreitwerden aus Ägypten und Babylonien eine so wichtige Rolle spielt. Es wird in unserer Zeit abermals deutlich in den sogenannten Befreiungstheologien, in denen das Evangelium vor allem als die frohe Botschaft der Lösung der Ketten und Fesseln, durch die Menschen gebunden sind.*

Hejdánek: To se ozřejmuje už ve Starém zákoně, kde vzpomínka na osvobození z Egypta a Babylónie hraje tak významnou úlohu. Ale to se ozřejmuje i v dnešní době v takzvaných teologiích osvobození, v nichž evangelium je chápáno především jako radostná zvěst o uvolnění všech řetězů a pout, jimiž jsou lidé svázáni.

Jiný hlas: *Siebtens: Leiden.*

Hejdánek: Za sedmé: utrpení.

Jiný hlas: *Dass das Leiden auf Christus hinweisen und an ihn erinnern kann, ist aus dem Neuen Testament ohne weiteres klar.*

Hejdánek: Z Nového zákona je bez dalšího jasné, že utrpení může poukázat na Krista a připomenout Krista.

Jiný hlas: *Zwischen allen Formen unschuldigen Leidens und Christus besteht eine spezifische Beziehung, die der Gleichförmigkeit.*

Hejdánek: Mezi všemi formami nevinného utrpení a Kristem existuje specifický vztah. Je to vztah

připodobnění. Tam je, že prostě berou na sebe totéž, čili připodobnění máme.

Jiný hlas: *Die Gleichförmigkeit tritt am deutlichsten zu Tage in dem Leiden um des Evangeliums willen, aber sie ist auch dort im Spiel, wo Menschen schlichtweg arm, krank, unterernährt, obdachlos, nackt, gefangen, fremder, Waise oder Witwe sind.*

Hejdánek: Nejzřetelněji vystupuje toto připodobnění v utrpení kvůli evangeliu, ale je ve hře i tam, kde lidé jsou chudí, nemocní, podvyživení, bez přístřeší, nazí, ve vězení, v zajetí, cizinci, sirotci a vdovy. Sirotky a vdovy.

Jiný hlas: *Sie ist dann wie bei dem Dienst größtenteils anonym.*

Hejdánek: Tak jako v té službě, toto připodobnění je z větší části anonymní.

Jiný hlas: *Leiden weist aber nicht nur auf Christus hin, es individualisiert auch sehr stark.*

Hejdánek: Utrpení však nepoukazuje pouze na Krista, individualizuje též velmi silně.

Jiný hlas: *Man könnte hier an gewisse Gedanken des französisch-jüdischen Philosophen Emmanuel Lévinas anknüpfen.*

Hejdánek: Bylo by možno navázat zde na určité myšlenky francouzsko-židovského filosofa Emmanuela Lévinase.

Jiný hlas: *Nach ihm ist oder wird ein Mensch erst er selbst, wenn er sich dem Leiden nicht mehr entziehen kann.*

Hejdánek: Podle něho je člověk nebo stává se člověk sám sebou teprve, jestliže se nemůže vyhnout utrpení.

Jiný hlas: *Dieser Gedanke ist für Lévinas sogar der Ausgangspunkt für eine Neuformulierung eines der fundamentalsten Begriffe der abendländischen Philosophie, des Subjektbegriffs.*

Hejdánek: Tato myšlenka je pro Lévinase dokonce výchozím bodem pro novou formulaci jednoho z nejzákladnějších pojmů západní filosofie, totiž pojmu subjektu.

Jiný hlas: *Subjekt, also letzter Seinsboden, ist nicht, wie man seit Descartes meinte, das denkende Ich, das Bewusstsein in seiner irreduziblen Ursprünglichkeit, sondern der Mensch in seiner unausweichbaren Passivität, der Mensch, der dem, was ihm angetan wird, unterworfen, subjectus ist.*

Hejdánek: Subjekt jakožto poslední místo bytí, to nejvýznamnější místo bytí, není, jak se domníval Descartes, myslící já, vědomí ve své neredukovatelné původnosti, nýbrž člověk ve své pasivitě, jíž se není možno vyhnout, člověk, který se podává tomu, co je mu činěno – *subjectus*.

Jiný hlas: *Im Leiden als die Passivität par excellence wird oder ist man Subjekt.*

Hejdánek: V utrpení jakožto pasivitě *par excellence* stáváme se nebo jsme subjekty.

Jiný hlas: *Ist man Subjekt: Ich, von allen anderen Ichen unterschieden, unverwechselbares Selbst.*

Hejdánek: Stávám se nebo jsem subjekt, jsem já, odlišné od všech ostatních já, nezaměnitelné *Selbst* – to, co jsem já sám. Pro své bytí. To svébytí je anonymní.

Jiný hlas: *Aber nicht das stolze, selbstherrliche Ich von Descartes oder Hegel, sondern das Ich, das in dem hebräischen Ausdruck Hineni enthalten ist. Das „Hier bin ich“, wie es etwa von Abraham, der seinen Sohn opfern muss, oder von dem leidenden Knecht Jahwes gesagt wird.*

Hejdánek: Ale nikoliv to pyšné, sebe oslavující já Descartovo nebo Hegelovo, nýbrž já, které je obsaženo v hebrejském výrazu *hineni*, to jest: „jsem tady já“, jak je to řečeno o Abrahamovi, který má obětovat svého syna, nebo o trpícím služebníkovi Jahvově, tady jsem já, jak to...

Jiný hlas: Jenom maličko do toho skočit, když tam ale není já v tom osobním smyslu, nýbrž jako „tady je mne“, jako „není mne tady“, tak kdybychom mohli říct „tady je mne“, jo? Tam to nám vykládal... o tom jsme mluvili minule.

Hejdánek: Ale to není hebrejsky, tam je koncovka, tam je ten *sufixál* já.

Jiný hlas: Tady jsem já. Tady jsem já. Je to já? Nám vykládal právě, že tam je...

Meinte Ladislav, ist nicht ich in dem ersten Fall, Nominativ, sondern Akkusativ.

Hejdánek: *Haben Sie ganz recht. Ja, das ist für Lévinas auch sehr wichtig. Der übersetzt so: Me voilà. Me voilà. Und für ihn ist das so, der Unterschied der zwei Kasus oder der zwei grammatischen Fälle sehr*

wichtig. Er sagt also: Dieses Ich, von dem ich reden will, im Unterschied von der Ich-Auffassung Descartes' oder Hegels, ist ein Ich, das ursprünglich im vierten Fall, im Akkusativ steht.

Tak v hebrejštině... in English, maybe, it is me.

Na ja, aber meine Herren, dieses englische it's me oder französische c'est moi ist nicht eine bescheidenere Form, sondern umgekehrt, ist eine betonte Form: Das bin ich! Also, das kann man nicht mit dem englischen it's me oder c'est moi französisch vergleichen.

Jiný hlas: Nein, das heißt...